

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף צה:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה פט

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
תהלים ח (ו) ותקרה מעט
מאלהים וקבדו ויהי
תעשרהו:

תורה צ
תהלים קד (לה) וימנו
תקאים מן הארץ וישעו
עוד אינן כרבי נפשי את
יהוה תללו ית:
מלכים א א (כא) והיה
כשכב ארני המלך עם אבתי
והייתי אני ובני שלמה
תקאים:

תורה צא
שמות יז (יב) וידי משה
כפרים ויקחו אבן וישעו
תקויו וישב עליה ואמר
והיה מלכו כדיו מזה את
וימנה אהל ויהי דיו וימנה
עד בא השמש:
תהלים קט (פו) כל ממונת
אמונה שקר רדפוני עירני:
תורה צב

מלכים ב ד (לה) וישב ויך
בבית אתה תקח ואמת תקח
ויצל ויגמר עליו ויוורר
העיר עד שבע פעמים וישקח
העיר את עיניו:
מלכה ז (כ) תמן אמת וליקח
חסד לאברהם אשר נשבעת
לאבינו מימי קדם:
מלאכי ב (ו) תורת אמת
תמה בפיהו וקולה לא נמצא
בשפתיו בשלום ובמישר
הלך אתי ורבים השיב מעוזו:
בראשית מקץ מא (מה)
ויקרא פורעה שם יוסף צפת
פענה ויקן לו את אסנת בת
פוטו פרע כהן אן לאשה
ויצא יוסף על ארץ מצרים:
תהלים קט (יא) בלבי צפנתי
אמרתך לפני לא אשקחך:
במדבר יג (יד) זאת התורה
אדם כי ימות באהל כל תבא
אל האהל וכל אשר באהל
ישקא שבעת ימים:
תורה צב

דברים ואמתנו ו (ח) והאכה
את יונה אלהיו בכל לבבו
ויקח נפש ויבול נאדו:
בראשית תולדות כו (ד) וישע
לי משפטים כאשר אהבתי
והביאה לי ואכלה בעבור
תקרבך נפשי בטרם אמות:
ישעיהו מט (ג) ויאמר לי
עבדי אמה ישראל אשר כך
אמפאר:

תורה צד
תהלים צא (ג) וכן הסוד
ואמונתו לבית ישראל רא
כל אפסי ארץ את ישועת
אלוהינו:
ישעיהו מג (ו) כל הנקרא
בשמי ויקבדו בראיתי
יצרתי אף ישעיותי:
שמות כה (ח) וישעו לי
מקדש וקבצתי בתוכם:
ישעיהו סג (ט) בכל צרתם
לא אלונו צד ומלאך פניו
הושיעם ואקבצו ובחשלתו
הוא גאלם וינצלם וינשואם
כל ימי עולם:
תהלים לג (ו) בדבר יהוה
שמים נעשו ובריהו פיו כל
צבאם:
תהלים צו (ג) ספרו בגוים
קבדו בכל העמים נפלאותיו:
דברי הימים א טו (כד) ספרו
בגוים את קבדו בכל העמים
נפלאותיו:

צה:

ליקוטי

פט ^[א] (תהלים ח) **ותחסרהו מעט מאלקים וכבודו והדר תעמרהו.** הנה ידוע כי כל מה שחסר לאדם הן

ברוחני הן בגשמי, החסרון הוא בהשכינה ^[ב] שהוא בחי' אלקים ^[ג]. וזהו **ותחסרהו**, יבדואי מעט מאלקים, היינו החסרון בודאי מאלקים, היינו בהשכינה אך כשידע זאת שהחסרון הוא למעלה ולמטה, בודאי יהי' לו צער גדול ועצבות ולא יוכל לעבוד השי"ת בשמחה. לכך צריך להשיב בעצמו, מה אני ומה חיי כי המלך בעצמו מספר לי החסרון שלו ^[ד], וכי יש כבוד גדול מזה. **מתוך כך בא לשמחה גדולה ונתחדשו המוחין שלו.** וזהו **וכבודו והדר תעמרהו.** היינו ע"י כבוד והדר שיש לו, שהמלך בעצמו מספר לו החסרון, תעמרהו במוחין חדשים :

צ ^[א] (תהלים קד) **אנכי אשמה בה יתנו הטאים מן הארץ.** הנה ידוע כי כל החסרונות שבאים לאדם,

הן באין מחמת השבירה ^[ב] שנפלו ניצוצות ונחסרו מהשכינה כידוע ^[ג]. והתיקון הוא על ידי שמשמח א"ע באלקיו, ^[ד] אזי נשלמו כל החסרונות מהשבירה ונתעלה כל הניצוצות. וזה **אנכי אשמה בה, יתנו ונשלמו כל החטאים,** היינו החסרונות. כמ"ש (מלכים א א) **והייתי אני ובני שלמה הטאים. מן הארץ, היינו ארץ העליונה, בחי' השכינה ^[א]:**

צא ^[א] (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה עד בא השמש.**

כי יש כמה מיני אמונה, יש אמונה שהוא רק בלב. והעיקר שצריך להיות לאדם אמונה כ"כ, עד שיתפשט בכל האיברים. כמ"ש בכתבי האר"י ^[ב] שצריך להגביה ידיו בשעת נטילה נגד הראש, כדי לקבל הקדושה. נמצא שצריך לזה אמונה בהידיים, להאמין שמחמת שמגביה ידיו כנגד הראש, מקבל הקדושה. כי בלא אמונה אינו כלום, כמ"ש (תהלים קיט) **כל מצותיך אמונה.** וכשיש לו אמונה כזו, בא מן האמונה אל השכל. ^[ג] וכל מה שמחוקק א"ע באמונה בא אל שכל יותר. כי הדבר שהיה צריך מתחילה להאמין, עכשיו כשבא אל אמונה יותר גדולה, מכין הדבר הראשון בשכל. וזה שכתוב במשה **ויהי ידיו אמונה,** שהי' לו אמונה כ"כ גדולה, עד שנתפשט בכל האיברים ^[ד], שאפי' בידיו הי' האמונה כ"כ גדולה, **עד בא השמש,** היינו להשכל של הדבר, ושמש הוא בחי' חכמה **כמובא אצלינו ^[א]:**

צב ^[א] (ישעיהו) **על ידי מה שאדם נע ונד בתוך ביתו ^[א].** יכול להיות מתים. כמ"ש באלישע כשהחיה את בן

השונמית, כתיב ביה (מלכים ב' ד') **וילך אחת הנה ואחת הנה.** ומובא בתקונים (תי' י"ג ד' כז ע"ב) ^[ב] אלמלא כנפי ריאה דנשבי על ליבא הוי ליבא אוקיד כל גופא, והריאה והלב הם בחי' יעקב ויוסף. כי יעקב הוא בחי' אמת, כמ"ש (מלכה ז') **תתן אמת ליעקב.** ואמת הוא בחי' תורה ^[ג], כמ"ש (מלאכי ב') **תורת אמת.** ובהתורה יש חמשה ספרים, כנגד חמשה כנפי **ריאה** (תיקון כה) ^[א]. ויוסף הוא בחינות לב, כי יוסף נקרא

פט צ צא צב צג צד

מוהר"ן

צפנת פענח (מקץ מא) וכתיב (תהלים קיט) **בלבי צפנתי וכו'.** וכשבויער האש שבלב, הוה אוקיד כל גופא. ועל ידי שהחמשה כנפי ריאה נעים ונדים, מנשבי על ליבא, ומשככים החימויות שבלב ^[א]. לכך נאמר ביעקב (ב"ר ויישב פ' פד) ^[ב] ביקש יעקב היינו הריאה, לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף, היינו החימויות שבלב. נמצא שע"י מה שאדם שהוא בחי' תורה, כמ"ש (במדבר יט) **זאת התורה אדם,** נע ונד אפילו בתוך ביתו, יכול לשכך את האש, שהוא בחינות דינים, ויכול להחיות מתים שיהיו חיים :

צג ^[א] (ישעיהו) **כל העושה משא ומתן באמונה, מקיים מ"ע ^[א] של ואהבת ^[ב],** שהוא שורש לכל מ"ע כמ"ש בתיקונים

ת"ד ^[א] על פסוק ^[ב] **ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי** מפקודין דעשה : וכיצד מקיימין מצות **ואהבת דאיתא בגמ' (יומא פו)** על פסוק **ואהבת** שתראה שיתאהב ש"ש' על ידך, כיצד אדם קרא ושנה ושמש תלמידי חכמים ועסקו בנחת עם הבריות ומשאו ומתנו באמונה, מה הבריות אומרים, אשרי מי שלמדו תורה וכו'. נמצא ש"ש מתאהב על ידו, ומקיים מצות של **ואהבת,** שהוא שורש כל המצות ^[א]:

גם במשא ומתן באמונה, בא למדריגה שלמעלה מהזמן. כדאיתא בגמ' ^[א] במסקנא ועליו הכתוב אומר ^[ב] **ישראל אשר בך אתפאר.** וישראל הוא במחשבה, כמאמר חכמינו ז"ל ^[ג] ישראל עלה במחשבה, ומחשבה הוא למעלה מהזמן. וגם על ידי משא ומתן באמונה, יכול להתפלל בשכל צה. כי ה"תפילה היא גם כן למעלה מהזמן, כי הוא דבר העומד ברימו של עולם וברכות ו:ו). וגם מחמת שבא לאהבה, מכה זה בא לגדלות המוחין, ויכול להתפלל בשכל צה :

צד ^[א] (תהלים צה) **זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו.** הענין הוא כך,

שכל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל דכתיב (ישעי' מג) **לכבודי בראתי יצאתי אף עשיתיו,** והיינו כ"ע ^[א] לא נברא אלא לכבודי. וכבודי היינו ישראל, דכתיב (שמות כה) **ושכנתי בתוכם** ודר"ל (עיין של"ה ^[א] דף ס') בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, מלמד שהקב"ה משרה שכניתו בתוך כל אחד מישראל. נמצא כל אחד מישראל נקרא לבוש, ולבוש נקרא כבוד, כי ר' יוחנן קרי למאני' מכבודותא (שבת קיג) נמצא כל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל, כדי להשפיע להם רב טוב. וכשאנים יכולים לקבל מחמת עונותיהם, יש לו צער, שנאמר (ישעי' סג) **בכל צרתם לו צר.** אך מחמת בהירות אור החסד א"א לקבלו כמות שהוא, וצריך לצמצום הקדוש. היינו כשרוצה להשפיע רב טוב, צריך לדבר יהי' כך, כ"ש"ש (תהלים ל"ג) **דברך ה' שמים נעשו.** והאותיות הם צמצומים עד כאן אות א' עד כאן אות ת', אך בעו"ה הדיבור ג"כ בגלות ^[א], כמ"ש (שם צו) **ספרו בגוים את כבודי,** והיינו

^א עיין ספר המדות אמונה אות כ'. ושם איתותי יט לא
^ב מתוצו - האברים
^ג * לעיל תורה א'
^ד תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^ה עיין חיי מוהר"ן אות סה צדיק שנפל לעצבות, ושיש"ק ח"ב אות של שהוא רבי מגדלי מפרעמישלן, ובעש"ט ע"ה' בהקדמה בקונטרס מאירת עינים אות עז מה שכתב על רבי מיכל מולאטשוב שהיה עובד ה' בריצה אנה ואנה בביתו. ועיין שיתות הר"ן אות רפ.
^ו בדפים שלנו כה. ועיין גם תיקון כה דף ע. ווהר רע"ט פנחס דף רכז: ולעיל תורה עט [דף צב].
^ז * פתיחתא דאיכה רבתי סימן ב'
^ח בדף ע. ולעיל סוף תורה ח'
^ט בריצה יד דף כה. הג"ל, ועיין גם תיקון כה דף ע. ווהר רע"ט פנחס דף רכז: ולעיל תורה ס דף עה תורה עה דף צב: תורה רכה דף קיד.
^י שם פסקא ג' הובא בפרש"י ריש פרשת וישב (בראשית לו ב) בשינוי לשון והוא לשון רבינו כאן.
^{יא} תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^{יב} ביאור המצוה עיין ספר המצות להרמב"ם ופ"ט מצוה ג'. וברמב"ם יסודי התורה פ"ב א'. ובחינוך מצוה תיח'. ובחריים פ"ט אות ה'.
^{יג} דברים ו' ה'
^{יד} כך הגרסא גם בדפוס תרד"ו ותלכו ותרוצו והכוונה לתיקון כ' ובתשטט סג בסוגריות תיקון (תיקון כא) וצ"ע מה שסג סוגרים כי הציור הזה הוא כנראה של רבינו ולא של מוהר"ן

^{טו} * תיקון כא [דף נא: נב. נה].
^{טז} בראשית כו ד'
^{טז} גם בדפוס ש"ש (ובגמ' שם שמנים)
^א עיין **מלילתא פרשת בשלח על הפסוק והישר בעיניו תעשה וחובא ברמב"ן שם**
^ב * שם
^ג ישעיהו מט ג'
^ד * בראשית רבה פרשה א
^ה מתוצו - תפלה
^ו תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^ז בריאה יצירה עשיה
^ח * מט' תענית [פרק נר מצוה. ענין העבודה ד"ה ושכנתי]
^ט ראה תורה מה, תורה נו אות ז', תורה עה, תורה ב' תנינא אות ד', שיתות הר"ן פה, ווהר וארא כה:

^א תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^ב עיין בעש"ט ע"ה' עמוד תפילה אות קנב ומקור מים חיים שם בשם הילל הברכה שכתב בשם רבו ובספר דגל מנחה אפרים (ודו רבינו) פ' תולדות ד"ה ויעתר יצחק לה' ותרומה ד"ה וכפלת את היריעה, וליקוטי הלכות מילה ה' ה'.
^ג ווהר בראשית כב. ונא גם ווירא דף קכ. ועוד
^ד מתוצו - בודאי
^ה גם בדפוס תולדות- בעצמו ומתוצו - לעצמו
^ו עיין ליקון תורה רט עיין שיש"ק ח"א רלג
^ז תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^ח עיין ע"ח שיעים ח' ט', ופתחי שיעים גתיב אורות הנקודים פתח ב', ונועם אלימלך פרשת שלח ד"ה והאנשים ור"ה ועתה יגדל נא.
^ט עיין לעיל תורה נד אות ג' ותורה עה
^י עיין לעיל תורה כד אות ב'
^{יא} פרס שער כג אות א' ארץ ועיין קהלת יעקב ערך אר
^{יב} תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^{יג} שער המצוות פרשת עקב וע"ה שער לא סוף פ"ב ואצרות חיים שער פרצופי ו"ן.

מאמר ותחסרהו מעט מאלקים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי
והיכן נאמרה תורה זו

פתיחה

מבאר כיצד כל חסרון שאדם מוצא בעצמו יכול להיות סיבה לשמחה וחידוש המוחין במקום להפך להפיל לעצבות שהיא קטנות מוחין. ומבאר שהסיבה לקטנות מוחין היא כשנזכר שכידוע כל חסרון שיש בי הוא חסרון בשכינה, ומבאר שכנגד זה יש סיבה נפלאה לשמחה שהרי מי אני ומה חיי שהמלך מגלה לי חסרונו, דהיינו אע"פ שצריך להשתתף בצער השכינה, וכל שכן בצער שאני גרמתי לה בעוונותי, זה רק בזמן הקבוע לזה, (תיקון חצות והתבודדות) אבל כל היום צריך להיות בשמחה וחייב לעשות את המצוות בשמחה, על כן לא יסתכל על הצד העצוב שבו, אלא רק ישמח, כי מה אני ומה חיי שהמלך בעצמו מספר לי את חסרונו, במה שעשה שכל חסרון שיש לי הוא השתלשלות מחסרון כעין זה בשכינה הקדושה. וע"י שמחה זו שמצליח למצא אור בחושך ולברר טוב מרע, שמחה מעצבות, זוכה למוחין חדשים.

ליקוטי הלכות

יו"ד מילה הלכה ה אות ה – נמצא, כל זמן שאין האדם מתפלל, אזי החסרונות שלו הם לו לטובה גדולה כנ"ל. ואף על פי כן צריכין תפלה, כי על ידי התפלה מתקן כלים כראוי, שעל ידי זה יוכל למלאות כל החסרונות שלו, ולא יזיק לו השפע כלל מאחר שכבר נתתקנו כלים לקבל שפע החסד, ואז דיקא אחר שהתפלל כראוי תבא לו השפע לטובה ולברכה כנ"ל. אבל עקר התפלה צריך שתהיה באמת בשביל תכלית הנצחי, כי עקר שלמות התפלה הוא רק בשמחתה על התכלית וכנ"ל. וזה בחינת מה שאיתא שעקר התפלה צריך שתהיה בשביל חסרון השכינה, כביכול, וכן כתוב בהתורה 'להמשיך שלום' על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ושקלית לסלתאי ואנחי בכנתא דרקיע וכו'. שעקר התפלה יהיה לצורך הנשמה אפלו רפאנו וברך עלינו וכו'. וזהו בעצמו מה דאיתא שעקר התפלה יהיה על חסרון השכינה כנ"ל, כי כל החסרונות של הנשמה הם חסרון השכינה, כי הנשמה הוא חלק השכינה, כביכול, כידוע, הינו כנ"ל שעקר התפלה צריך שתהיה בשביל התכלית, כגון בשמחתה על פרנסה ועשירות יתפלל שה' יתברך יתן לו פרנסה או עשירות בזה האופן שייטיב מעשיו על ידי זה ויתקן ולא יקלקל חס ושלום על ידי זה, וכן בכל מה שמבקש ומתפלל וכנ"ל.

שיחות השייך לתורה זו

שיח שרפי קודש – חלק א רלג – שמעתי מרבי דוד צבי, ששמע מזקנו הרב רבי ישעיה שלום זכרוננו לברכה, שפעם אחת ספר רבנו זכרוננו לברכה בזה הלשון: "אני הייתי במקום אחד, ושם נתנו לי "ליינען" בחינה, היינו: שאמר הצרופי אותיות מכל התורה מבראשית עד לעיני כל ישראל, ומזה יכולים להבין מעט גדלת רבנו זכרוננו לברכה, כי התפאר עצמו בשיחותיו הקדושות אות כ"ב בזה הלשון: התורה שלי גבוהה מאד, ובכל מקום שאני משתמש עם צרופי אותיות היא גדולה ביותר וכו', ואמרתי את ה"ליינען", ואחר כך נתנו לי עוד הפעם "ליינען", שאמר הצרופי אותיות בבחינת תשר"ק מן לעיני כל ישראל עד בראשית, ואמרתי גם זאת ה"ליינען". ואחר חלקו את התורה לשני חלקים והעמידו את החלק האחרון מן התורה בראשונה והחלק הראשון באחרונה. ואמרו לי שאמר הצרופי אותיות ולא יכולתי... והיה לי בנשה גדולה, כמו שבחננים ילד והוא אינו יודע ועומדים סביבו אנשים ויש לו ביון. ונכרתי, הרי כל חסרון הרי הוא חסרון הן בגשמיות והן ברוחניות. וזהו 'ותחסרהו מעט מאלקים', ולא יכלתי לעבד את ה' בשמחה, והתשבת בדעתי מי אנכי שהמלך ברוך הוא בעצמו יספר לי החסרון שלו כביכול. "אזוי ויאי מען גיט א גוט יונגעל א ליינען און ער קען ניט, און סע שטייען דער בייא מענטשן האט ער בנשה. האב איה מיה דערמאנט ויאי באלד חסרון איז זיך א חסרון הן בגשמיות והן ברוחניות. וזהו 'ותחסרהו מעט מאלקים', האב איה ניט גיקאנט דען לה' יתברך בשמחה. האב איה זיך מישב גיווען, ווער בין איה שהמלך בעצמו יספר לו החסרון שלו כביכול, היש כבוד גדול מזה? ומזה בעצמו אתי לשמחה גדולה. וזהו 'וכבוד והדר תעטרהו' ובמחין חדשים ואז אמרתי ה"ליינען" הזאת ועין ליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן פ"ט. (מכתב יד הרב מטשעריץ).

הקדמה

רבנו מדבר כאן מהיסוד שכל חסרון שיש לאדם הוא חסרון בשכינה. הנה יסוד זה חוזר בהרבה ספרי חסידות בשם הבעש"ט שעל כן עיקר התפלה צריך לכוון לתקן הפגם בשכינה, כגון שצריך רפואה, ומתפלל רפאנו יכוון על החסרון אור החכמה שבשכינה, שגם שגם ממנו יחסר אור החכמה ויבוא החולי, אבל לא יכוון לתקן למעלה על מנת שיתוקן למטה, אלא תהיה כוונתו רק לכבוד שמים, לתקן חסרון השכינה².

¹ ע"י יח נוסח חשפ"י ירושלים

² ראה אגרא דכלה – פרשת תולדות – נ"ל על פי מה שפרשנו המשנה באבות (פ"ב מ"ד) עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. ואמרנו בפירוש דבריהם כי קבלנו מצדיקי הדורות כשהצדיק מתפלל עבור איזה חסרון, צריך להתבונן בדעת שבהגיע לאדם איזה חסרון, על כרחך יש מניעת השפע בשכינה של מעלה אם הבנים, ודבר זה גורם חסרון לבנים, כי ברבות הייחוד פנים בפנים בשפע רב למעלה אזי

עניין הזה ששלימות התפילה היא להתפלל רק על צורך גבוה, לתקן החסרון למעלה ולא על צרכי שעה, מבואר בתורה יד שרבה בר בר חנה גם את הבקשות שבתפילת שמונה עשרה כגון רפאנו וברך עלינו כוונתו היתה על העניין בשרשו למעלה¹. ועיין גם לק"ה ראש חודש ה' אות ג' ואת ד' ו' שיש תפלה שהיא למטה מהתורה עליה אמרו חז"ל עוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה? אבל יש תפלה שהיא שוה לתורה וגבוה ממנה כשמתפלל על קיום התורה. ועל תיקון ושלימות השכינה.

בתורה זו רבנו רק מוסיף על יסוד הנ"ל, ושואל כיון שע"י שמרגיש חסרון אצלו נודע לו חסרון השכינה כיצד יוכל לעבוד את ה' בשמחה, ובפרט כשיודע שהוא בעוונותיו גרם את הפגם בשכינה הקדושה? על זה משיב רבנו שאדרבה יחשוב איזה זכות נפלאה שכל כך ה' ית' מחשיב ומכבד אותי, שמגלה לי צער וחסרונו. ועי"ז יחזור לשמחה ולחדוש המוחין.

החסרון שלנו הוא חסרון בשכינה

רבנו מדבר כאן רק ממה שהחסרון אצלינו מגלה על החסרון בשכינה, שהוא כלל הידוע מהבעש"ט, שביאר שעל כן צריך בתפילה לכוון לתקן בשרש הפגם ולא בהשתלשלות שלו למטה, ששם זה כבר תוצאה².

ונראה שבאמת לצדיקים גדולים החסרון שיש להם הוא משורש נשמות ישראל³ כדי לעורר אותם להתפלל על כלל גלות השכינה, ובזה דיבר הבעש"ט וגם רבנו כאן שלא מזכיר שהצער גדול יותר כשאני יודע שאני גרמתי את החסרון בשכינה.

אבל אנשים כערכינו שיש להם עוונות של עצמם בוודאי החסרונות שלהם הם לא מעוונות כלל ישראל אלא מה שבעצמינו גרמנו חסרון בשכינה. ואולי גם קצת מאלה שתחתינו המשרשים בנו, כי אם כל החסרון בשכינה שגרמו כל ישראל השתלשל לחסרון אצלו נהיה כולנו חולים בכל החוליים וכל החסרונות שבעולם יהיו לנו. וזה גם צדיק גדול מאד לא משתלשל בו אלא קצת מהחסרונות כפי כוחו לתקן בתפילתו ומעשיו.

ובאמת גם מה שאנו בעצמינו גרמנו חסרון בשכינה הקב"ה לא משלשל לחסרון אצלינו אלא מעט כפי כוחינו לתקן ע"י הצער מהחסרון וע"י תפילה וע"י שמחה בה' ובעיקר ע"י שנלך לחכם שיתפלל עלינו.

רבנו לא מדבר כלל מה הסיבה לחסרון בשכינה, ועיין לקמן תורה צ' שם מבאר שהחסרון הוא משבירת הכלים שקדמה לבריאה (בעולם הנקודים) שנפלו ממנה נצוצות קדושים לקליפות, אבל מסברא נראה שעיקר החסרונות שלנו הם מחסרון בשכינה שאנו גרמנו בעוונותינו, שהקב"ה מגלה לנו מה לתקן כמבואר בתורה קפז. שהרי אמרו חז"ל שאין ייסורים (דהיינו חסרון) בלא עוון⁴, ועוון הוא כל שעושה הפך רצונו ית', ובכלליות מאד הוא עבירה על אחת מתריג מצוות, והן כנגד רמח ושסה אברי וגידי האדם⁵, שכל עבירה גורמת

יושפע כל טוב לבנים, ולזה ישים הצדיק כל מגמתו בראותו איזה חסרון לבנים יתפלל על העדר היחוד והשפע למעלה כי זה העיקר, ולא ישים מגמתו העיקרי להשלים חסרונו בלבד, רק תהיה תפלתו צורך גבוה, והנה כשיעשה הצדיק כזאת, וישליך רצונו מנגד שלא יחשבנו לעיקרי נגד רצונו ית', אזי כמים הפנים אל פנים כביכול, ויעשה השי"ת לעיקר רצון הצדיק וממילא יתהווה היחוד למעלה, וזהו יפורש בדברי התנא עשה רצונו כרצונך (בכף הזמן), ר"ל שתתאוה לרצונך, באותו הזמן עשה לעיקר רצונו דייקא, דהיינו לגרום היחוד, ואז כמים הפנים אל פנים ויעשה רצונך כרצונו, והבן:

¹ ובאמת כבר קדם לו רבי יעקב יוסף מפולנאה בספרו פורת יוסף פרשת שמות שביאר כך את הרבב"ח הזה עפ"י יסוד הנ"ל של הבעש"ט.

² לק"ה ראש חודש הלכה ה אות ד' – אָבְל עַקְר הַתְּפִלָּה הַשְּׁלֵמָה הִיא בְּשֶׁאֲדָם מִתְּפַלֵּל רַק עַל צְרָכֵי נִשְׁמָתוֹ בְּעִצְמוֹ, דְּהֵינּוּ שְׁקָל תְּפִלוּתוֹ לְזִכּוֹת לְיִרְאָת ד' וְעִבּוּדוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שְׁאָמַר דּוֹד הַמְּלֶךְ, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, "אֶחָת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ד' אֲוִתָּה אֲבִקֵּשׁ שְׁבִיבִי בְּבֵית ד' כֵּל יְמֵי חַיֵּי וְכוּ". וְכֵמוֹ שְׁפָתוֹב רַבְּנֵי זְכָרְוֹ לְבָרְכָה בְּסִימָן יד) עַל מֵאֵמֶר "רַבָּה בַר בַּר חֲנָה", וְשֶׁקְלִית לְסַלְתָּאִי וְאִנְחִיָּה בְּכֹתָא דְרַקִּיעַ, עֵינֵי שָׁם. וְתַפְּלָה כְּזֹאת אֵינָה טְפִלָּה לְתוֹרָה, אֲדָרְבָּא, תְּפִלָּה כְּזֹאת הִיא עַקְר קִיּוֹם הַתּוֹרָה, מֵאַחַר שְׁמִבְקֵשׁ רַק לְקִים אֵת הַתּוֹרָה, שְׁוָה עַקְר שְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה, כִּי לֹא הַמְּדַרְשׁ הוּא הַעֲקָר אֲלָא הַמַּעֲשֵׂה. וְזֶה בְּחִינַת אֲשֶׁה יִרְאָת ד' הִיא תְּתַהַלֵּל, הֵינּוּ תְּפִלָּה, שְׁהִיא בְּחִינַת אֲשֶׁת חֵיל, כְּשֶׁהוּא בְּשִׁבִיל יִרְאָת ד' לְזִכּוֹת לְיִרְאָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הִיא תְּתַהַלֵּל, כִּי זֶה עַקְר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה. וְזֹאת הַתְּפִלָּה הִיא שְׁוָה עִם הַתּוֹרָה וְגִבְהָ מִמֶּנָּה, כִּי עַקְר הַכּוֹנֵה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הוּא לְקִים אֵת הַתּוֹרָה.

³ מבאר שם שבאמת צריך לזה מדרגה לכוון רק לתיקון השכינה ולא עמ"נ שיתוקן למטה, דהוי שקר, ורק כשמכוון באמת כל כוונתו לתקן רק למעלה אזי בוודאי תתקבל תפלתו, אלא שמי שלא במדרגה זו צריך לכוון במה שנוגע ללבו כדי שלא יהיה שקר וגם תפלה כזו מתקבלת כיון שהיא מעומק הלב, אבל העיקר לילך לחכם שיודע להתפלל ולכוון כראוי. כמבואר בגמ' מי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם

⁴ תפארת שלמה עה"ת ויצא – הצדיקים הגדולים כל כוונתם בתפלתם רק לתקן העולמות העליונים כמבואר בספרים כאשר האדם מתפלל על רפואה או פרנסה וכדומה עיקר כוונתו הוא שאם יש חסרון למטה בבריאות או בפרנסה, החסרון הוא למעלה בשכינה, או בכללות ישראל בשרש נשמתם, או על היחיד בשרש נשמתו, יש פגם שנסתם ח"ו השפע ממנו ונפסק מלידה. וכאשר מתקנים הדבר למעלה ממילא יורד השפע בהצנור משורש נשמתו של האיש ההוא הצריך רפואה ופרנסה.

⁵ המקור שבת דף נה: וצ"ע כי מסקנת הגמ' שם שיש יסורין בלא עון אלא שהכוונה בלא עון שלהם אבל בעון אדם הראשון בעטיו של נחש. אעפ"כ רבנו בכמה תורות מביא מאמר זה כפשוטו עיין תורה ח' אות ד' ותורה נו אות ז' ותורה ז' תנינא אות ג' ותורה ח' תנינא אות ו'.

⁶ שערי קדושה למהר"ח – חלק א שער א – והנה נפש הטהורה שהיא הפרי כלולה מתרי"ג אברים וגידים, מתלבשת תוך תרי"ג אברים וגידין של נפש הטמאה הנקראת קליפת הפרי, ושתייהן יחד מתלבשות בתרי"ג אברים וגידים של הגוף, ונמצאו אברי נפש הטהורה תוך אברי נפש הרעה, ואברי נפש הרעה תוך אברי הגוף. והנה כל אחת משתי נפשות אלו צריכה מזון רוחני להתקיים, ואמנם מזון הרוחני של הנפש הקדושה נמשך אליה על ידי קיום התורה הכלולה מתרי"ג מצות כדמיון תרי"ג אברי הנפש גם הם ונקרא לחם, כמו שכתוב

שבמקום שהאבר יקבל חיות מהנפש השכלית הוא מקבל מהקליפה דסט"א שעליה, ואזי בלילה בנפול תרדמה על האדם עולות המצוות שלו שעשה/ט, אל שרש נשמתו בשכינה הקדושה, וכשרוצה איזה מצווה לעלות היא עולה חסרת האבר ההוא (כי ברוחניות כל פרט כלול מכל הפרטים) והוא חסרון בשכינה, כי השכינה היא שעולה עם המצוות שלנו להתפאר לפניו ית' חזי ברא במה קאתינא לגבך/י כדי לעורר יחוד לקבל השפע שתוכל להשפיע אותו לנו. אבל כשבאה עם מצווה פגומה הוא צער ובזיון לבא כך אל המלך, וממילא גם השפע שמקבלת חסר. ואת כל השפע של האדם הוא מקבל מהשכינה/ט"א, וכשהיא חסרה גם השפע שמקבלת ומשפיעה לנו הוא חסר, והחסרון הוא מעין החסרון שיש לה. כדי שידע במה לתקן כמבואר בתורה קפז.

והשכינה לשון "ושכנתי בתוכם", דהיינו בתוכם של ישראל/י, וא"א לה לשכון באיבר הפגום מעבירה, נמצא שכל עבירה מחלישה את ה"ושכנתי" של השכינה בי, נמצא שמצד ה"ושכנתי" אזי אין לשכינה שהיא אלוקות ורוחניות כלי להתלבש בו, נמצא שחסר לה איבר. וכשעולה לפניו ית' להתייחד כדי לקבל שפע היא באה באבר חסר והוא פגם גדול ועוד כתיב כי אין לבוא אל המלך בלבוש שק, דהיינו לבוש שאינו מכובד. ואעפ"כ לא ניתנה תורה למלאכים לכן הקב"ה משפיע שפע כנגד האברים השלמים, נמצא כנגד אותו איבר חסר שפע, ואזי נעשה בו חסרון מעין האבר הזה שפגם בו, נמצא המלך (בבחי' ספירת המלכות שבו) מספר לי את חסרונו שרוצה למעני לבוא למעלה לקבל שפע, להשפיע לי, ויש לו בזיון שמוכרח לבוא פגום באיבר שפגמתי.

והתיקון הוא ע"י שאני מתגבר על הצער ומוצא את הצד הטוב שבו שהנה המלך מספר לאחד כמוני את צערו וחסרונו, וע"י שמחה זו מתקן החסרון בשכינה וזוכה לשפע מוחין. ועיין גם לקמן תורה צ' שע"י שמחה בה' יכול לתקן את החסרון בשכינה.

וקצת צ"ע כי בבעש"ט וכן רבנו בתורה יד מבאר שבשמתפלל את התפילות שתיקנו חז"ל כגון רפאנו וברך עלינו וכו', בזה בעצמו שמתכוון בהן לתקן את החסרון בשכינה, מתקן את החסרון וזוכה שממילא יתקן גם החסרון למטה, ולא מבואר שדווקא בשמתפלל בשמחה.

קושיות

- א. כשידע שהחסרון הוא למעלה ולמטה יפול לעצבות – צ"ע לכאורה צ"ל כשידע שהחסרון למעלה כמו למטה, דהיינו שיתבונן שהחסרון שיש לו למטה הוא בגלל חסרון בשכינה אזי יצטער מאד. וצ"ע שלשון רבנו משמע שיהיה לו צער גם על שנודע לו חסרון שיש למטה. ולכאורה לזה לא צריך התבוננות שהרי רואה שחסר לו למטה. ואולי רוצה לומר, שהחסרון שיש לאדם כגון צער גדול בנים או שאין לו בית או איזה קלקול בבית וכו', הכל באמת מתחיל מלמטה, כי עבירה על לאו או עשה, פוגם באבר או גיד שכנגדה למטה, (כידוע שרמח אברים ושסה גידין כנגד רמח מצוות עשה ושסה לאוין) ועי"ז נעשה החסרון גם בה כנ"ל. נמצא אע"פ שידע שיש לו חסרון, אבל צריך התבוננות כדי לדעת שכגון קלקול בבית הוא בגלל איזה פגם אצלי באחד האברים או גידין שלי למטה, שגרם העוון שלי למטה. ורק אח"כ גרם גם חסרון בשכינה למעלה.
- ב. כל חסרון אצלי הוא חסרון בשכינה צ"ע מדוע. הרי הנפש היא בחי' שכינה הנופשת ושוכנת בי ומבואר בשערי קדושה הנ"ל שעבירה גורמת שאין מזון רוחני מהנפש לאותו איבר ואזי מקבל מהקליפה, נמצא עבירה עושה חסרון באבר וכיצד נעשה החסרון גם בשכינה והנפש? ונראה כיון שהשכינה מקבלת שפע רק על מנת להשפיע לנו ושהצינור לאבר מסויים מקולקל אזי כנגדו גם השכינה לא מקבלת שפע ונעשה בה חסרון.
- ג. שהמלך מספר לי את החסרון שלו – צ"ע הרי הקב"ה שלם בכל שלימות וא"א לגרוע משלימותו ובוודאי זה אחד מיסודות האמונה, וכל החסרון שמדבר כאן רבינו הוא רק מצד ההתגלות שלו ית' אלינו/י, שכל

(משלי ט' ה) לכו לחמו בלחמי, וכל אבר מן רמ"ח איברים נזון ממצוה פרטית המתיחסת לאותו אבר וכאשר יחסר לאדם קיום איזו מצוה, גם האבר הפרטי המתיחס למצוה יחסר ממנו מזונו הנמשך לו מארבע אותיות ההוי"ה כמו שכתוב (נחמיה ט' ו) ואתה מחיה את כלם. ובהם תלויים כל המצוות כמו שאמר רבותינו ז"ל, (בהקדמת התיקונים) י"ה עם שמי שס"ה ו"ה עם זכרי רמ"ח:

ט ערבי נחל חקת. ועי"ש שעל כן למחרת ראוי שישכח את המצווה שעשה כיון שעלתה למעלה ואם לא שוכח אלא מתגאה בה סימן שלא עלתה.

י ראה תורה לז ותורה רס בשם הוזהר ויקרא יג

יא כמבואר בתורה ז' תנינא אות י' ובתורה טז תנינא. ראה לקמן בהערות.

ועיין דגל מחנה אפרים – פרשת תולדות – ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו וגו' ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו, יש בזה דברים עמוקים על דרך שאמר אא"ז נ"ע זללה"ה (הבעש"ט) כי כל הדברים הם באים מהשכינה כביכול וכל החסרונות שיש לאדם יבין שהם חסרון השכינה כביכול ברוך הוא וברוך שמו כמו שהאיר עינינו בזה הענין בהרחבת הדעת לכן כל התפלות צריך להתפלל שתתמלא חסרון השכינה כביכול וממילא יתקן חסרונו וזהו צדיקיא אינון שלוחי דמטרונתא כי הצדיקים על ידי חסרונם מבינים שיש חסרון בשכינה דוגמת חסרונם ומיחדים אותה ביחוד גמור.

יב אע"פ שהפסוק מדבר בשכינה ששרתה במשכן שהיה במחנה כהונה שבתוך מחנה לוי וישראל, חז"ל דרשו שהכוונה גם לושכנתי בתוך כל אחד מישראל.

יג ספר קנאת ה' צבאו-ת לרמח"ל – חלק שני <השכינה – גלותה וגאולתה>: והנה צריך שתדע, כי השכינה בהיותה בגלות נאמר בה (שה"ש א, ו) אל תראוני שאני שחרחרת, ונראים בה כל הפגמים וכל הקלקולים במדרגותיה, אשר על כן שולטים כנגדה הס"א. אך באמת אינו כן, כי אין שייך חסרון ושינוי במהות הספירות, אלא העלם הארה הוא והסתרת פנים. ונמצא שלפי האמת אין חסרון

עבירה עושה חסרון בהתגלות דהיינו בבחי' ה"ושכנתי בתוכם" כי לא תוכל לשכון על איבר הפגום בעירה, ולכאורה אינו חסרון בשכינה, אלא חסרון התגלותה לנו. וצריך לומר שכיון שברא את העולם כדי לגלות טובו כי טבע הטוב להיטיב ויש לו צער כשנמנע ממנו להיטיב לנו, נמצא שזה גם חסרונו דהיינו חסרון בהשלמת רצונו שתתגלה מדת טובו. ובאמת מה שמגלה לנו את החסרון למעלה ע"י חסרון אצלנו זה חסד עצום, כי אם באמת היה מגלה לנו את כל הפגם של עבירה אחת בכל העולמות, היינו נהפכים לגל של עצמות, כמבואר בתורה צו/י". ועוד הוא חסד נפלא שמגלה לנו החסרון שגרמנו ע"י חסרון דומה אצלנו, כדי שנדע במה פגמנו ונוכל לתקנו כמבואר בתורה קפו/טו".

ד. שהמלך בעצמו מספר לי את החסרון שלו – צ"ע משל למה הדבר דומה למלך טוב שרצה שלספר לאוהבו את חסרונו שיש לו כאב ראש נורא ולקח מקל והכה בראשו של אוהבו והיה אוהבו שמח כי מי אני ומה חיי שהמלך בעצמו מספר לי את חסרונו. אבל באמת הקב"ה לא מכה אף אחד, אלא רק פונה ממנו ומניח אותו לתחת הזמן ותחת הדין כשהוא חוטא כדי שלא לדון אותו כמורד במלכות ממש בפני המלך, וכדי להרבות שכרו שלא יהיה נהמא דכיסופא. ואדרבה עושה עמו חסד גדול במה שכל חטא אע"פ שפוגם בכל העולמות ובאבר השייך לאותה מצווה, לא מרגיש האדם החוטא רק מעט מהכאב כדי שיתעורר לשוב, (עיין תורה מט תנינא שבאמת כל חטא הקטן ביותר אזי מצד הדין ראוי להענש עליו מאד אלא שהקב"ה מלא מדת הרחמים) ולא יטעה לחשוב שהוא צדיק ויתמרמר על שכרו שאינו כשל פנחס. (כחז"ל עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס)

ה. מה אני ומה חיי שהמלך בעצמו מספר לי החסרון שלו ועי"ז יבוא לשמחה – צ"ע הרי מראה לי רק את החסרון שאני גרמתי ולא שאחרים גרמו נמצא שלא מראה לי כל חסרונו, אלא את החסרון שאני גרמתי לו, שהרי יש הרבה בינונים שגורמים חסרון וכ"ש רשעים, ואת החסרון שהם גרמו לשכינה לא מראה לי, דאין לדבר סוף, אלא מראה לי רק מה שאני גרמתי. וא"כ שמחה זו מה עושה? הרי זו האשמה כבדה ובזיון גדול. אמרתי פעם במליצה שע"כ אמר רבינו שא"א להיות בשמחה אלא ע"י מלתא דשטותא, כי זה כמו שטות בבחי' מסויימת לשמוח רק ע"י שאני מסתכל על חצי דבר, אלא שכיון שהשמחה היא לא תוצאה בלבד, אלא מצוה גדולה בפני עצמה, שצריך מאד להשתדל לקיים אותה, לכן המצווה היא דייקא לא לעיין בזה, כדי שנוכל לשמות. ועל זה נאמר "יוסיף דעת יוסיף מכאוב", לכן כביכול א"א לבא לשמחה אלא ע"י מלתא דשטותא, דהיינו לסלק את הדעת קצת. וזו עיקר התמימות שלא להיכנס בחקירות כאלה אלא להיות בשמחה תמיד, כי רבנו אמר שזו סיבה טובה. ובאמת עת לכל דבר עת לשמוח ועת להתעצב ורבנו אמר על החסרונות שלי להתסכל לא יותר משעה ביום אבל על הטובות שה' משפיע לי צריך להסתכל כל היום.

ו. השכינה שהוא בחי' אלקים – צ"ע אלקים הוא תקיף ובעל היכולת בעל כל הכוחות כולם (וזהו לשון אלקים כי אל פירושו כח כמ"ש יש לאל ידי לעשות. ובלשון רבים אלהים דהיינו כוחות) ואילו השכינה היא נוק' דלה ועניה דלית לה מגרמא כלום? והיא לשון השוכן בתוכנו ובודאי עי"ז יש בנו שפלות ולא שאנו תקיף ובעל הכוחות. וידוע שהשם מלמד על המהות, וכיצד יתכן שהן מהויות סותרות. ונראה כי המלכות והשכינה היא התגלות אלוקותו ית' הנמוכה ביותר עד ששוכנת בנו, והיא מלכותו ית' מלכות פה דהיינו המדה שבה מגלה רצונו ומולך עלינו כי א"א למולך אלא ע"י שמגלה רצונו לעם, בבחי' בדבר מלך שלטון, ובבחי' זו המלכות והשכינה היא מלך תקיף ובעל יכולת ובעל כל הכוחות כולם, ומחייב מורא מלכות ויראת העונש. והמרכבה השלימה למדה זו היה דוד המלך שתיקן בעצמו את מדת המלכות עד שנעשה מרכבה לה, ואע"פ שהיה מלך תקיף וכובש מדינות ומעניש את המורד במלכות, היה הדוגמא לתכלית השפלות כלפי מעלה, ובשלימות ההרגשה שאין לו מעצמו כלום, רק מה שמאיר בו הקב"ה.

ז. צ"ע מה המסר העיקרי בתורה זו? האם זו עצה כיצד לזכות למוחין או עצה כיצד לשמוח בחסרון. ונ"ל שבאמת עיקר העצה כאן היא כיצד לא ליפול למוחין דקטנות כשיודע שהחסרון שיש לו הוא חסרון שהוא גרם לשכינה. כי יש גם צד של גילוי חיובי בזה וע"י שמתגבר ורואה את הטוב במקום שיש טוב ורע אזי באמת גם זוכה ליותר מוחין ממה שזוכים ע"י כל שמחה שהיא כלי למוחין, והיא גם תיקון השכינה.

בשכינה, אלא נראה חסרון, והוא העלמת הכח. והנה על זה הענין כתוב (מלאכי ג, ו) "אני ה' לא שנית", כי אני ה' הוא סוד קב"ה ושכינתיה, ואין שייך ביניהם שינוי, פירוש – כי מה שהוא לפי התפשטות המדות, ומהותם זה לזה, אין שייך שינוי כלל, רק למקבלים הוא השינוי, כי יהיה הסתרת פנים, ואז נראה כאילו המדריגה ההיא חסרה והמאור הוא נגרע. ובאמת אין זה אלא כי אם העברת הקלקול, כי חטאי ישראל מאז הגבירו כח הס"א, וניתן להם שליטה לינק מן המאורות. ובהיות השכינה מתלבשת בקליפות ומסתרת אורותיה, כפי ההעלם שהיא מעלמת – כך נגרשת ויורדת הס"א מן המאורות:

י" תורה צח – הענין מה שנאמר בגמרא כמה פעמים, נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות (ברכות נח שבת לד בבא בתרא עה סנהדרין ק). מה הלשון נתן עיניו בו, ומה נעשה גל של עצמות. אף, הנה האדם אינו רואה עד היכן הפגם מגיע, אם עבר עברה. והצדיק רואה, פי הצדיק יש לו עיני ה', כמו שכתוב (תהלים ל"ד): "עיני ה' אל צדיקים", שהצדיק יש לו עיני ה', "ועיני ה' המה משוטטות בכל הארץ" (זכריה ד דברי הימים ב ט"ז). נמצא הצדיק רואה עד היכן הפגם מגיע. וזהו פרוש הגמרא, נתן עיניו בו, כלומר שיהיה רואה בעיניהם של צדיקים. ונעשה גל של עצמות, גל מלשון התגלות, ועצמות מלשון (ישעיה ל"ג): "עוצם עיניו מראות ברע". דהיינו שהוא רואה מה שפגם, שהיה נסתר ממנו מקדם. ואין ענש גדול מזה, כשאדם רואה מה שפגם:

טו תורה קפו – ויך ה' הקסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים ס"ב), הינו שהוא חסד גדול מאת השם יתברך שהוא משלם לאדם מדה כנגד מדה, שעל ידי זה הוא מבין לפשפש כמעשיו ולדע החטא שפגם בו ולשוב בתשובה, אך דע, שעקר מה שמשלם השם יתברך מדה כנגד מדה, הוא בארץ ישראל, כמה שכתוב (איוב כ): "גלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", ארץ הינו בחינות ארץ ישראל, היא מתקוממה לו ויש נתגלה עונו, כי שם מדקדקין לשלם לאיש כמעשהו. מדה כנגד מדה, וזה שכתוב על ארץ ישראל (במדרש י"ג): "ארץ אכלת יושביה", ראשי תבות אתה תשלם לאיש כמעשהו כנ"ל, ועל פן הישבים שם בארץ ישראל יש להם על הרב יסורין, מחמת שמתמרין שם לשלם לאיש כמעשהו:

עד כאן ההקדמה

תורה פט [טז]

(תהלים ח) (י) ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר תעטרהו.

פשוטו של מקרא מדבר על האדם הנבוא, שמצד אחד כלפי הקב"ה אין לו חשיבות כלל, מאידך יש לו מעלה גדולה שהוא כמעט כמלאך ועולה על כל חי במעלת הדיבור, ושליטה על הטבע. ורבנו דורש לענין המבואר בתורה זו "ותחסרהו" היינו כל חסרון שיש לאדם הוא בגלל מיעוט בשם אלקים דהיינו חסרון בשכינה, שכך עשה הקב"ה, שכדי שלגלות לאדם את החסרון הרוחני שבשכינה, עשה שגם לאדם שגרם זאת יהיה מעין אותו חסרון בגשמיות.

הנה ידוע כי כל מה שחסר לאדם הן ברוחני הן בגשמי, החסרון הוא בהשכינה [יח]/[טז] שהוא בחי' אלקים [כ]. כי כל השפע שלנו הוא מהשכינה וכל עבירה גורמת לפגם הצינור והכלי לקבל

^ט תורה זו לשון התנאים לא ידוע מתי והיכן נאמרה

^י **תהילים פרק ח (ה) מָה אֲנוֹשׁ בִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְכֵן אָדָם בִּי תִפְקְדֶנּוּ: (ו) וְתִחַסְרֶהוּ מֵעֵט מַאֲלָהִים וְכָבוֹד וְהֶדְרַת תַּעֲטְרֶהוּ: (ז) תִּמְשִׁילֶהוּ בְּמַעֲשֵׂי יְדִיךָ כֹּל שִׁתָּה תַחַת רַגְלָיו:**

מצודות דוד (ה) מה אנוש – הוסיף להוכיח שה' משגיח על הכל ואמר הלא מה הוא חשיבות האדם להזכר לפני ה': (ו) ותחסרהו – על כל זה בהשגחת חסרתו רק מעט מהמלאכים בדבר החכמה והדעת ועטרתו בכבוד והדר כי הוא מתעלה על כל חי בחוש הדבור:

רש"י (ו) ותחסרהו מעט מאלהים וגו' – מאלהים לשון מלאכים שנתת כח ביהושע להדמים החמה וליבש את הירדן במשה לקרוע מי ים סוף ולעלות למרום ובאליהו להחיות את המת:

^י עיין בעש"ט עה"ת עמוד התפילה את קנב ומקור מים חיים שם בשם היכל הברכה שכתב בשם רבו ובספר דגל מחנה אפרים (דוד רבינו) פ' תולדות ד"ה ויתער יצחק לה' ותרומה ד"ה וכפלת את היריעה, וליקוטי הלכות מילה ה' ה'.

^ט **בעל שם טוב על התורה – פרשת נח – אות קנב. איתא בזוהר הקדוש (פ' פינחס דר"מ ע"א), פתח ואמר (ישעיה נ"א) שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה', רודפי צדק אינן דאזלין בתר מדימנותא, רודפי צדק ודאי, אינן מבקשי ה', אי בעיתו למנדע מדימנותא ולאחדא להאי צדק לא תסתכלון בה בלחודהא כשאר בני עלמא דגרמי מיתה לגרמייהו על דא, אבל הביטו אל צור חוצבתם וכו'. וכבר שמעתי פירוש מאמר זה ממורי שהוא ענין כלל גדול בעבודת ה' ובעת נשכח ממני כולו, ונראה מכל מקום להעלות מעט קט ואיני יודע אם הוא בכללות דבריו או לאו והשם יתברך יצילנו משגיאות: והוא שכבר נזכר (קמ"ט) שכל תפלות האדם יהיה לתועלת השכינה שהיא נקרא תפלה ששואלת ומתפללת מדודה למלאות חסרונה, וכל מה שנחסר לאדם הכל הוא בשביל החסרון שבשכינה, וצריך האדם שיתפלל למלאות חסרונה שמה, ובתיקון למעלה ממילא נמשך למטה, שגם הוא אחד מאברי השכינה כי מלכותו בכל משלה (תהלים ק"ג) ואין לך מקום פנוי ממנה, אך הלב יודע מרת נפשו שאין כל העתים שוות, שאם ח"ו יש לאדם איזה צער גדול ותפלתו הוא על עצמו, ואינו משים על לבו שצער זה הוא בשבילה ויותר היה ראוי להתפלל עליה כי ממנה פנה ויתד שהכל בה, או שהוא מתפלל ובתוך כך נזכר שצריך להניח את עצמו ולהתפלל על השכינה רק שאינו יכול להתאפק על צער עצמו, ואם יאמר שהוא מתפלל על השכינה, ובוחן לב הוא השם יתברך היודע שאין זה אמת, אפשר שח"ו נדחה מכל, ועל כן יתפלל בפשוטו לפי מה שהאדם הוא במדרגה בעת ההוא, רק שיהיו פיו ולבו שוים כי (תהלים ק"א) דובר שקרים לא יכון וגו' כן שמעתי מפורש מפי הרב המגיד מו"ה מנחם מענדל ודפח"ח: והנה בחינה פחותה הוא נקרא מלכות בלבד, מה שאין כן כשמייחד השכינה בהקדוש ברוך הוא בתפלתו על ידי שנותן לב שזוהו השכינה המתפללת אליו יתברך, אז הוא דבוק אל חיים, שזעיר אנפין נקרא חיים, מה שאין כן מלכות נקרא רגליה יורדת מות (משלי ה' ה'). וכשמייחד מלכות על ידי יסוד צדיק הנקרא חי, אז הוא גם כן נדבק שם בחיים, אם כן זהו שאמר שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה' דלא תסתכלון בה בלחודהא כשאר בני עלמא המתפללין על עצמן, רק איזהו חסיד המתחסד עם קונו (זוהר פ' תצא דרפ"א ע"א) וזהו שאמר רודפי צדק מבקשי ה' דאינן צדיקא שלוחי דמטרוניתא הן וכאלו הם מבקשין אל ה' עבור צדק לייחודא שכינתא בהקדוש ברוך הוא, וזהו שאמר הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור וכו' והבן: (תלדות יעקב יוסף פ' קדושים ד"ק ע"ד ודק"א ע"א):**

מקור מים חיים – הערה קמט – וזה לשון היכל הברכה סו"פ בהעלותך. שמעתי ממורי (עיין תולדות קדושים) שכל תפלת אדם יהיה לתועלת השכינה שהיא נקראת תפלה שמתפללת למלאות חסרונה, וכל מה שנחסר באדם הוא בשביל שיש חסרון זה ממש בשכינה ברוחניות, וצריך האדם לייחד יחודים ולהתפלל שיתמלא החסרון ויתוקן הפגם למעלה, ובתיקון למעלה ממילא נמשך למטה, וכל האותות והמופתים שעשה האר"י בן שרה הריב"ש טוב, ריפא חולים גוססים, פיתח סומים שנתעוורו עיניהם, פתח מעיינות, פיקדו על ידו עקרות זקנות, מופתים פליאים שלא נשמעו מימות ר' חנינא בן דוסא וחבריו, הכל היה שהיה מייחד ומתפלל לתקן זה הענין למעלה בכנסת ישראל, וממילא נמשך למטה כל טוב וכל מיני תיקון, כי לית אתר פנוי מינייה ממש, בכל תנועה אלופו של עולם. אך לב יודע צער נפשו שאין כל העתים שוות, שלפעמים גובר עליו צער ומרה שחורה עד שאינו מרגיש בצער של השכינה, ומתפלל על הרגש צערו, והקדוש ברוך הוא מרחם על הכל, ויותר בקרוב היה נענה אם היה מבקש לתקן בשורש עליון, ועל צד היותר טוב, אבל אם מוטרד בצערו ואינו מרגיש כלל צער עליון, ואם יאמר ויתכוון להתפלל על השכינה כדי שיהיה נענה בקרוב, ובוחן לבות יודע שאין זה אמת במה שמתפלל על השכינה כי אינו מכוון בזה אלא להנאת עצמו, על כן אפשר שיהיה נדחה מכל וכל, על כן יתפלל בפשוטו לפי מה שהאדם הוא במדרגה בעת ההוא אם מרגיש גם כן צער השכינה וגם צערו הוא בהרגשה גדולה ביסורים, יאמר רבון עולמים צערי הוא גדול מאוד אבל אף על פי כן מרגיש אני בלבי צער עליון ומתפלל על שניהם, ויש שאף על פי שיש לו צער גדול עיקר הרגשה שלו צער עליון, יפרש כך, והכסיל שלא שת לבו לזאת יתפלל על עצמו לגמרי כי דובר שקרים וכו', אף צדיק גמור לא יאמין בעצמו ויפרש שניהם עכ"ל.

בעש"ט שם אות קנג. איש חכם ומשכיל יתן לב להבין כי צער שיש לאדם הוא צער השכינה (ק"פ) כמו שאמרו בסנהדרין (דמ"ו ע"א) קלני מראשי וכו', יתפלל על צער השכינה וממילא יעבור הצער מהאדם: (תו"י פ' בשלח דנ"ג ע"ב):

דרכו את השפעה מהשכינה, כי כל אבר וגיד באדם הוא כלי לשפע וכשהאדם צדיק ולא פגם בשום אבר אזי השפע שלו בשלימות, כי השכינה שורה עליו בבחי' מרכבה, (ב"ר הובא בפרש"י בראשית יז כב צדיקים מרכבתו של מקום) אבל עבירה מקלקלת את רוחניות האבר וכיון שאינו דומה לדוגמתו למעלה לא שורה עליו השכינה ולא יכול לשמש צינור לשפע, ונעשה לאדם חסרון גשמי או רוחני מעין החסרון של מעלה.

וזהו ותחסרהו, כיבודאי מעט מאלקים, היינו החסרון בודאי מאלקים, דהיינו שהחסרון שיש לנו הוא בגלל מיעוט בשם אלקים **היינו בהשכינה** דהיינו שהיא מדרגת אלוקותו ית' הנמוכה עד שיכולה להתגלות לנו, וממנה אנו מקבלים שפע/כ"י.

אך כשידע זאת שהחסרון הוא למעלה ולמטה/כ"י, רוצה לומר למעלה כמו למטה/כ"י, **בודאי יהי' לו צער גדול ועצבות ולא יוכל לעבוד השי"ת בשמחה.** ואין ערך לעבודה כזו שהיא מתוך עצבות כמ"ש/כ"י תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב.

בעש"ט שם אות קנד. שמעתי ממורי זלה"ה כי צדיקיא אינון שלוחי דמטרונתא שעל ידי הצער וחסרונו יודע חסרון השכינה להתפלל שימולא שם החסרון, ונעשה על ידו ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וזהו מעלת התפלה, וטרה קושיית הקדמונים למה צריך תפלה, הלא השם יתברך יודע מה שצריך האדם כי הוא בוחן כליות ולב וכו', ומורי ביאר על פי הנ"ל כי תפלה הוא צורך גבוה שידע האדם מחסרונו שהוא נמשך מחסרון של מעלה, ויתפלל שימולא החסרון שם למעלה בשכינה, כי צדיקיא אינון שלוחי דמטרונתא, ממילא ימולא החסרון שלו גם כן, רק לא יכוון לתועלת עצמו רק לתועלת השכינה ודפח"ח: (צפנת פענח ד"נ ע"ג, תולדות יעקב יוסף ויקהל דע"ה ע"ב ובפ' שלח דקמ"ג ע"ד):

בעש"ט שם אות קנה. צדיקיא אינון שלוחי דמטרונתא, ומכח החסרון שיש להם שהם חסרי לחם, או חסרי מלוכשים, ידעו שחסרון זה הוא למעלה, ויתפללו למלאות החסרון שם ולא יתפללו לתועלת עצמן כלל וכו', והנה שמעתי מן המנוח החסיד מוהר"ן זלה"ה כי בהתפלל איש המוני (כ"א) על לחם או בגד שהוא מתפלל בגשמי, מזה נמשך שפע לחם ובגד בגשמי ממש גם לאנשי הצורה, שאינם מתפללים על לחם ובגד הגשמי כלל, רק ברוחני, ודפח"ח: (בן פורת יוסף דכ"ג ע"ב):

מקור מים חיים – הערה קנא – ובס' תר"י בהר דק"ב ע"ג וז"ל, דשמעתי על ידי תפלת אנשי החומר בגשמי נמשך גם לאנשי רוחני וכו' עכ"ל. ובס' בן פורת יוסף דנ"א ע"ב וז"ל, כי הצדיק המתפלל ברוחני אינו נזון בגשמי רק מבחינת אנשי עולם העשיה, עכ"ל. ושם דכ"ז ע"ב, וז"ל, ששמעתי מן החסיד המנוח מוהר"ן זלה"ה כי תפלת המוני עם בגשמי יוצא מזה תועלת לאנשי הרוחני, עכ"ל, ונראה לענ"ד שבוזה יש לפרש מה דאיתא במדרש (רבה פ' עקב סי' ד') שכל מה שישיראל אוכלים בעולם הזה הוא מכח הברכות של בלעם, אבל הברכות של האבות משומרות הן לעתיד לבא, כי הברכות של האבות הם הכל ברוחני, ויש הפסד לעשות מהם גשמי, רק ברכות בלעם ושאר האומות הם בעד הגשמי:

בעש"ט שם אות קטט. שלשה ספרים נפתחים בראש השנה וכו' (ר"ה דט"ו ע"ב) ספרים, רצה לומר דיבורים, וצדיקים גמורים הם שכל דיבורם בדברי קדושה בתפלה ובתורה, הם לייחד הדיבור (כ"א) בעולם המחשבה, שבכל תפלה ודברי תורה צריך להאמין שמיחד בוודאי עולם הדיבור בעולם המחשבה, אם הוא בכוונה, ואף על פי שמתפלל ואין נותנים לו בקשתו מה שהוא מתפלל, עם כל זה באתערותא דלתתא שהוא מיחד עולם הדיבור בעולם המחשבה בזה הוא גורם למעלה גם כן כזה, ואלו בני אדם שכל כוונתם לייחד עולם הדיבור עם עולם המחשבה הם צדיקים גמורים, וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ד"ל ע"ב) אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, רצו לומר שיחשוב שמה שחסר לו (חסר למעלה גם כן) (כ"א) וכן בשלומו לא יפסיק, דהיינו כשמתפלל בכוונה או הקדוש ברוך הוא מתפאר בעולם הדיבור, ובא ההתפארות בכל העולמות ונופל עליו גם כן התפארות, ויזהר שלא יבטל מהדבקות שיש לו, לחשוב בהתפארות שלו איך הוא מתפלל בכוונה גדולה: **בינונים** הם אותן בני אדם שבתפלתם מכוונים גם לזה שיעשה הקדוש ברוך הוא בקשתם מה שהם צריכים בצרכי עולם הזה, והם תלויים ועומדים עד יום הכיפורים, ר"ל עולם המחשבה הנקרא יום הכיפורים, ור"ל שהוא תלוי ועומד עד המחשבה ר"ל אחרי כוונת הלב, אם כוונתם לשם שמים בבקשת צרכי העולם הזה, כדי שיהיו פנויים לעבודתו יתברך שמו, אז גם הם נכתבין לחיים, כי גם כוונתם נתייחד עולם הדיבור עם עולם המחשבה וכו': (צוואת הריב"ש דט"ו ע"א רמזי אגדות בס"ס אור תורה דס"ה):

² וזהו בראשית כב. ונח סא. וירא דף קכ. ועוד
³ מותרו - בוודאי

כ"י עיין תורה ז' תנינא אות י' – ומה שמתגלה הארת הרצון בעת האכילה דוקא דע, כי מי שרוצה לחגור מתניו להיות מפרנס, לתן פרנסה להתלויים בו, הוא צריך שיהיה איש חיל ולא יהיה ההפך, (שקורין: רע מזל, שלימזל), כי צריך שיהיה לו קצת מממשלה. כי כל הפרנסה נמשך מהמלכות (וזהו תרומה כנגד), כמו שכתוב במלך: (דניאל ד) "אילנא די חיות די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה, אנת הוא מלכא": ועל פן מי שרוצה לקבל פרנסה, צריך שיהיה לו קצת מממשלה, כדי שיהיה לו איזה שכיבות עם המלכות. וזה בחינת (רות ב): "לעת האכל גשי הלם" אין הלום אלא מלכות (זכחים קב). כי צריך שיהיה לו מממשלה בחינת מלכות לעת האכל, כי על ידי זה נמשך הפרנסה פנ"ל: ועל פן כשהפעל חגור מתניו נגד אשתו ומחייב עצמו לפרנסה, כמו שכתוב בפתח: ואנא אפלא ואוקיר ואזון וכו', אז נותנים לו קצת מממשלה, כמו שכתוב (בראשית ג): "והיא ימשל בך", כי על ידי הממשלה הוא יכול להמשיך הפרנסה פנ"ל:

ועיין תורה טז תנינא שאת השפע מקבל המלך תחילה כי הוא מרכבה למלכות. ז"ל שם – דע, שקבל הפרנסה של ישראל צריכין לקבל על ידי המלך (א), כמו שכתוב במלך (דניאל ד): "אילנא די חיות די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה אנת הוא מלכא".

כ"י צ"ע לכאורה צ"ל כמו למטה, ואולי רוצה לומר, שהחסרון שיש לאדם כגון צער גדול בניס או שאין לו בית או איזה קלקול בבית וכו', הכל באמת מתחיל מלמטה, כי עבירה על לאו או עשה פוגם באבר או גיד שכנגדה למטה, (כידוע שרמח אברים ושסה גידין כנגד רמח מצוות עשה ושסה לאוין) ועי"ז אין לשכינה אבר אצלו ראוי להתלבש בו כדי להשפיע השפע, ועי"ז נעשה החסרון גם בה כביכול, דהיינו באותו חלק שכינה השייך לו, מתוך קומת השכינה כולה שהיא כלל ישראל.

כ"י צ"ע רבנו לא מבאר על מה הצער האם על שיש חסרון בשכינה או על שהוא זה שגרם את החסרון, אבל לכאורה ממה שאומר רבנו שזו סיבה לשמחה כנראה שהכוונה על שמספר לי חסרונו ולא שמספר לי שאני גרמתי אותו. אלא שצ"ע הרי בהתבוננות קצת מיד שואל עצמו מה הקשר בין החסרון שלי לחסרון שלו אלא מוכרח שאני גרמתי, ושוב יפול לעצבות. לכן צ"ל שכדי לקיים מצווה להיות בשמחה תמיד ולקיים את המצוות מתוך שמחה בה צריך להתעלם מחקירות כאלה ולחפש במה לשמוח ולא במה להתעצב. ובאמת עת לכל

לכך צריך להשיב/כ"ו בעצמוכי לעצמו, מה אני ומה חיי/כ"ז הן מצד עצמי והן מצד חיי אין אני ראוי לזה כי המלך בעצמו מספר לי החסרון שלו [כ"ט] ל, וכי יש כבוד גדול מזה. מתוך כך בא לשמחה גדולה ונתחדשו המוחין שלו. כי השמחה סיבה לחידוש המוחין, כי רוחב הלב שע"י השמחה, הוא הכלי למוחין/ל"א, ולהפך בלב מכווץ מצער אין מקום למוחין כי העצבות אבק הכעס/ל"ג, וכל הכועס חכמתו מסתלקת, כי חכמה וכעס הן שני הפכים.

קצת משמע שדייקא במהלך הזה זוכה למוחין יותר ממה שזוכה ע"י סתם שמחה, וצ"ע, ואולי כיון שיש לו סיבה לעצבות והוא מתגבר ומוצא בחושך אור ומתגבר בשמחה לכן זוכה ליותר מוחין. ועוד שהשמחה בעצמה היא תיקון החסרון בשכינה. דאי לאו הכי לא היה זוכה למוחין.

וזוהו וכבוד והדר תעטרהו. היינו ע"י כבוד והדר/ל"ג שיש לו, שהמלך בעצמו מספר לו החסרון, תעטרהו במוחין חדשים :

דהיינו ע"י שישמח שהמלך בעצמו מספר לי חסרונו דהיינו ששמח באלוקיו (כמבואר בסמוך תורה צ"ל/י) נשלם החסרון בשכינה ונשפע לו ממנה מוחין חדשים.

וצ"ע מה תועיל השמחה אם לא עשה תשובה שלימה על העוון שגרם את החסרון? ונראה שבוודאי צריך לעשות גם תשובה אבל גם עצם השמחה כיון שהיא הפך העצבות שגורם העוון, בזה כבר מתקן, ועוד שהשמחה מביאה אותו לתשובה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה פט

דבר עת לשמוח ועת להתעצב ורבנו אמר על החסרונות שלי להתסכל לא יותר משעה ביום, אבל על הטובות שה' משפיע לי צריך להתסכל כל היום.

כ"ה דברים פרק כח (מה) ובאו עליך כל הקללות האלה וירדפוה וישיגוה עד השמדך פי לא שמעת בקול ידוד אלהיך לשמור מצותיו וחקתיו אשר צנן: (מו) והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם: (מו) תחת אשר לא עבדת את אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:

רבנו בחיי (מו) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה. יאשימנו הכתוב בעבדו ה' יתברך ולא היתה העבודה בשמחה, לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצוות, והשמחה במעשה המצוה, מצוה בפני עצמו, מלבד השכר שיש לו על המצוה יש לו שכר על השמחה, ועל כן יעניש בכאן למי שעובד עבודת המצוה כשלא עשאה בשמחה, ולכך צריך שיעשה אדם המצוות בשמחה ובכוונה שלמה, וכן אמרו במדרש רות (רות רבה ה, ו) אילו היה יודע ראובן שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם (בראשית לו, כא), בכתפו היה מוליכו לאביו, ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו וראך ושמח בלבו (שמות ד, יד), בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו, ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו ותאכל ותשבוע ותותר (רות ב, יד), עגלים פטומים היה מאכילה:

כ"ו להשיב – משמע שיש שאלה וצריך להשיב עליה לעצמו, וכנראה שהשאלה היא כיון שהקב"ה מראה לי החסרון בשכינה הקדושה שנגרם על ידי כיצד אקיים את המצוות בכלל שהרי יש חיוב לקיימן בשמחה ובפרט את המצוות להיות בשמחה תמיד, כדי להראות שאנו שמחים בהקב"ה ולא חושבים שמגיע לנו יותר, אלא הכל בחסד.

¹² גם בדפוס תולדות- בעצמו ומחצו - לעצמו

כ"ח לשון זה שתפלת שחרית לפני ק"ש של קרבנות, מה אנו ומה חיינו.

משמע שהן שתי סיבות שאין אני ראוי לכבוד הזה. הן מצד מה שאני (פחות מיבחוש בן שלולית ביחס להקב"ה) והן מצד חיי שאין לי שום שליטה בהן ובכל רגע תלויים רק בחסדיו, והן רגע קטן שאין לו יחס כלל לא"ס אלוקותו.

¹³ עיין לקמן תורה רנט ועיין שיש"ק ח"א רלג

ל עיין תורה רנט – בשאדם מתבודד ומפרש שיתחזק ויצערו לפני השם יתברך, ומתנודה ומתחרט על גדל הפגמים שעשה, אזי גם השכינה כנגדו מפרשת לפניו שיתחזק ויצערה ומנחמת אותו, פי כל פגם ופגם שפגם בנשמתו, פגם אצלה גם כן בפכיל, וזה בחינת (דברים כ"ו): "את ה' האמרת וה' האמירך" וכי. והיא מנחמת אותו שתבקש תחבולות לתקן כל הפגמים:

לא עיין תורה סה אות ד' – והשמחה הוא כלי אל חדושין דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פ"ח): 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו שמים רבוא מלאכים, ונתנו שני בתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכי, ועתיד הקדוש ברוך הוא להתוירן לנו, שנאמר "ושמחת עולם על ראשם". נמצא שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה:

גם עיין תורה כד (ב) ודע שאי אפשר להשיג אותו אפלו בבחינת מטי ולא מטי. אלא על ידי עשיית המצוות בשמחה. פי על ידי שמחת המצוה, נשלם הקדשה. ומעלה החיות והקדשה שבקליפות, בבחינת אחד עשר סמני הקטרת.

לב ספר החרדים פרק סו אות ח'

לג כבוד והדר – צ"ע למה מרמז תיבת הדר. דאין הכוונה כבוד ויופי. שהרי ההדר כאן מצורף לכבוד שהם סיבה לשמחה, ועי"ז למוחין. וגם קשה לומר שהכוונה להדר בארמית שחזור ומגלה לי חסרונו תמיד, ועל כן אני בשמחה. גם צ"ע מדוע לא פירש שע"י הכבוד מעטרהו במוחין מהודרים וחדשים, עיין רד"ק שפירש שהכבוד והדר הם נשמה עליונה שנתן באדם, והמצודות פירש שהם כח הדיבור.

לד תורה צ – אנכי אשמח בה' יתמו חטאים מן הארץ (תהלים ק"ד): הנה ידוע, פי כל החסרונות שבאים לאדם, הן באין מן השבייה, שנפלו ניצוצות ונחסרו מהשכינה פידוע. והתקון הוא על ידי שמשמח את עצמו באלקויו, אזי נשלמו כל החסרונות מהשבייה, ונתעלה כל הניצוצות. וזה אנכי אשמח בה', יתמו ונשלמו כל החטאים, הינו החסרונות. כמו שכתוב (מלכים א א): "והייתי אני ובני שלמה חטאים". מן הארץ, הינו ארץ העליונה, בחינת השכינה:

